

Hermeneutic Text Reading in Approach of Understanding and Interpreting Architecture-City (Analysis of the Novel A Strangeness in My Mind)

Özlem ŞENYİĞİT^{a*}, Gülnar Tuğba TEFEK^a

^a Çukurova Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Adana/Türkiye

Article Info

DOI: 10.14812/cufej.466216

Article history:

Received 16.11.2018

Revised 04.02.2019

Accepted 15.03.2019

Keywords:

Hermeneutic Reading,
Literature,
Urban Transformation,
Space,
City.

Abstract

The study which is based on the reality that architecture has strong and important bonds with other disciplines analyzes the interaction between architecture, literature and philosophy through city and space which are the common study field of three disciplines. According to this relation, in the study it was focused on the interaction of architecture discipline with hermeneutic text reading. The aim of study is to analyze the potential of architecture discipline with literature through house, shanty, apartment, urban memory and nostalgia terms in the context of urban transformation. In this sense, the main objects of discussion are different perspectives of individual towards living place and urban transformation. The hermeneutic reading was done over *A Strangeness in My Mind* by Orhan Pamuk. The necessity of size put forward in contextual frame in order to form integrity with the space, the city; the absence of belonging in case of sub-expansions of these sizes, problem of adoption and longing were analyzed over the book through hermeneutic reading.

Mimariyi-Kenti Anlama ve Yorumlama Yaklaşımında Hermenötik Metin Okuma (Kafamda Bir Tuhafılık Romanının İrdelenmesi)

Makale Bilgisi

DOI: 10.14812/cufej.466216

Makale Geçmişi:

Geliş 16.11.2018

Düzeltilme 04.02.2019

Kabul 15.03.2019

Anahtar Kelimeler:

Hermenötik Okuma,
Edebiyat,
Kentsel Dönüşüm,
Mekan,
Kent.

Öz

Mimarlığın diğer disiplinlerle güçlü ve önemli bağları olduğu gerçeğine dayanan çalışma; mimarlık, edebiyat ve felsefe arasındaki etkileşimi, her üç disiplinin ortak çalışma alanı olan kent ve mekan üzerinden irdelenmiştir. Bu ilişki doğrultusunda çalışmada mimarlık disiplininin hermenötik metin okuma ile etkileşimine odaklanılmıştır. Çalışmanın amacı, mimarlık disiplininin edebiyatla kurduğu bu ilişkideki potansiyelini kentsel dönüşüm bağlamında; ev, gecekondular, apartman, kentsel hafıza ve nostalji kavramları üzerinden irdelenmesi şeklindedir. Bu kapsamda, bireyin yaşama mekanı ile kentsel değişim olgularına karşı kazandığı farklı bakış açıları tartışmanın asıl nesnelere ulaşmaktadır. Çalışmada hermenötik okuma, Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhafılık* kitabı üzerinden yapılmıştır. Mekanla, kentle bütünleşme oluşması için kavramsal çerçevede ortaya konan boyutların gerekliliği ile bu boyutların alt açılımlarının eksikliği halinde aidiyetin oluşmaması durumu, benimseme sorunu ve özlem, kitap üzerinden hermenötik okuma yapılarak irdelenmeye çalışılmıştır.

Introduction

Since the architectural space is a conceptual tool to be used to conceive of its reality, it has meaning beyond a buckling or accumulation. The architecture that conveys meaning to itself constitutes a

* Author: ozlemsenyigit@gmail.com

discourse bearing the character of a historical document and each architectural form contains a definition, meaning and interpretation of human life. In this context, architecture is one of the most reliable witnesses of its time, and an important source of information about the society at that time.

For these reasons, architecture is not a closed discipline, independent of the social realities that function only in its own rules. The interdisciplinary nature of architecture, which is constantly interacting with other disciplines, needs to be addressed in a multidimensional inquiry. This study aimed to make this questioning in the context of architecture-literature-philosophy. In this context, the necessity of considering the space and the city, which is the common working space of architecture, literature and philosophy, not only in terms of physical dimension but also in terms of living space is seen as the most important reason bringing these three disciplines together.

The change caused by modernization and industrialization reflects the most in relation between man and cities in the social and cultural context. The reflections of the interaction between man and city show themselves in many places today. Certainly one of them is literary. Literary works form spaces as means of narration in order to convey the event to the reader better. To revive real or imaginary places in the reader's mind, to experience the place they are in, to travel around their streets is a way that is frequently used in literature. Therefore, the fictional architectural expressions, the spaces, become a message waiting to be understood.

In this context, the hermeneutic method of reading has been studied in relation to the disciplines of architecture and literature, the study of Orhan Pamuk's *A STRANGENESS IN MY MIND* which includes architectural elements was examined within Gadamer's hermeneutic reading method and the feasibility of the method has been discussed. The spatial and urban concepts in the work have been tried to understand and interpret in four main sections as house, slum, apartment, urban memory and nostalgia.

Hermeneutic and Gadamer

Hermeneutic was used in the meaning of "saying", "explaining", "translating" in the antique age, and the common characteristics of these three meanings is to make something comprehensible (Palmer, 2003). The history of hermeneutic extends over all comprehension and interpretation efforts throughout human existence period. Hermeneutic getting start with Plato, a Greek philosopher (B.C. 427-347), and taking shape within Ancient Greece culture in ancient times is a scientific thinking method as well as being a sense of art (Özlem, 2003).

The word meaning of hermeneutic in Turkish is seen as semantics, interpretation science, interpretive approach, and interpretivist understanding. Hermeneutic, used initially to comprehend the content of religious and judicial texts, has started to be adopted to different disciplines such as philosophy, literature, philology, psychology, sociology, art and architecture after the second half of the 20 th century, with developments took place in the Renaissance period and after then.

Hermeneutic, arose in the philosophical studies by Schleiermacher (1768-1837) and Dilthey (1833-1911), and could not take its rightful place in the field of philosophy until the 1960s, has been a model serving to comprehend the entities in the world through its functions such as not only comprehension but also interpretation, explanation, discourse formation, by being used as a method in Gadamer's studies, and as a general method in Heidegger's studies regarding human sciences.

Hermeneutic approach has been discussed in different ways by several philosophers. According to Palmer, while Schleiermacher, Dilthey and Betti's tradition lies, discussing hermeneutics as a methodology that can be used in getting through to objective understanding, on the other hand, Gadamer and Heidegger's tradition lies, discussing hermeneutic from philosophical aspect predominantly rather than as a methodology and investigating what understanding is itself and underlining that objective understanding is limited due to historical characteristics of the fact (Palmer, 2003).

Schleiermacher discusses hermeneutic approach from linguistic and intellectual aspects. He asserts that a work expresses the author himself and the work cannot be thought independent from the author. He suggests that the author transfer himself/herself into the text and refuses the understanding that deactivates the author. The important thing is what the author intends to convey to the reader. It is the intention of the author that is principally meant to be explained in the text and should be interpreted (Schleiermacher, 1998). Schleiermacher states that the comprehension of the author's style plays a great role in understanding the author as well (Palmer, 2003).

According to Dilthey, hermeneutic is a science. It should be used not only in historical texts, but also in sociology (Dilthey, 2012). Three interrelated concepts are outstanding in Dilthey's hermeneutic approach: Experience, statement and comprehension. Dilthey acknowledging comprehension as a historical issue, based on hermeneutic cycle, states that "the sense of a whole is identified by functions and senses of fractions" (Palmer, 2003).

Heidegger, a 20 th century German philosopher, reinterprets hermeneutic phenomenologically, and offers an entirely new fiction for the problem of comprehension by adding ontological and phenomenological aspect to hermeneutic. Based on the Greek root of the word, Heidegger defines phenomenology as "the appearance of everything as they are", that is, as not our pointing them out, but, as stuff's showing itself to us and states that the entity will never be an object in real terms for us since we personally agree for an object to be constructed as an object (Palmer, 2003).

Gadamer, likewise Heidegger did and in contrast to Betti-Dilthey's tradition, objected to the opinion suggesting that hermeneutic is an objectivity method for human sciences. According to Gadamer, hermeneutic aspect "is not the concepts in a word, clichéd and belonging to a tradition, and fixed brands and signs having only a single meaning; conversely, they are born from the world commentary of human's communicational movement, took place in the language. They are always in motion, transform and become rich; locate in new contexts covering up the previous ones, forget and revive in new thoughts" (Gadamer, 1995).

Gadamer declares that the world and a surrounding are not the same thing. They refer to different things. Because, only human being has a world. One, to possess a world, should create an area in front of himself, wherein the world can shape him in the way as he is. According to Gadamer having a world means to have a language (Palmer, 2002). Based on this consideration, it is concluded that each human being has a distinctive world, accordingly a distinctive consideration, and a text will differ by reader.

Knowing an author's language is not enough for us to comprehend him. Or prejudices/pre information is those making initially comprehension possible. Experiences and prejudgments function as a bridge between the reader and text, in comprehension and interpretation. Accordingly, according to Gadamer, a text takes shape according to these parameters. The work can be comprehended after being passed through the reader's semantic filter. The message of a text differs by reader. This approach causes polyvocality to come along. According to Gadamer, it is not possible for human being to comprehend a text, independently of his own life, world view, culture, prejudices. Comprehension and interpretation actualize with fusing of horizons of the text and reader and undergo the extension of meaning. Gadamer calls this case as "fusion of horizons" (Gadamer, 2002).

Table 1.
Schleiermacher, Dilthey, Heidegger and Gadamer's Hermeneutics Theories

Person	Hermeneutics Comprehension
Schleiermacher	Asserts that a comprehension independent from the author's spirit, view, and life cannot be possible
Dilthey	Asserts that a correct comprehension will be possible if the reader put himself in the author's place
Heidegger	Asserts that a text can never be an object in real terms, because, we personally agree for an object to be constructed as an object
Gadamer	The text takes shape according to experience and prejudice of the reader. An interpretation independent from prejudice cannot be possible.

Fusion of Horizons: Architecture and Literature

According to Gadamer, it is required for today and future's horizons to be fused during achievement of comprehension and accordingly, interpretative's horizon to be fused with meaning horizon of the text to be interpreted, in other words to be included in the meaning horizon of the text (Japp, 1995).

As is understood from forementioned issues, interpretation means being put in action, in a sense, being brought into existence of texts by interpretivist, being independent outside himself. Every text is talked about again in a way specific to interpretivist. This is not a repetition or reproduction but fusion of horizons (Çağan, 2007).

One cannot interpret a text in an independent way from his own life, and expands his interpretation by fusing his own life and the text with each other. Question and answer dialectics provide for horizons to combine. What provides that is the fact that both are involved in universal and entity. Thus, when a person meets with the horizon of the text captured within reality, it enlightens person's own horizon and motivates him to raise his awareness and self-comprehension. Language is used as a tool related to such an absolute knowledge wherein horizons fuse with each other (Palmer, 2002).

With the statement of "fusion of horizons", Gadamer refers to the approach of the inner world of a person to that of the text. In the study, fusion of horizons has been considered in the scope of architecture and literature, and accordingly, hermeneutic reading was performed.

Literature is a textual repertoire strengthening the relationships between social memory and spaces. It creates new comprehension practices by getting through meaning layers of the spaces. It carries the traces of social failures (Sönmez, 2007). The form is not neutral. Every line, every dot, every surface carries not fully geometrical, volumetric and visual but also social, technological, historical and so on loads. As stated by Alain de Botton: "we construct a building for the same purpose with why we write, in order to record the things important for us. For others to understand what we look like, and also for us to remember what we look like during the process..." (Botton, 2012).

Considering that one of them essentially is visual, the other one is textual; it may not be easy to establish a relationship initially between these two disciplines. But, as well as architecture and literature are people oriented expression tools, they are also social and cultural reflections of life experiences. They are indicators of the narrative of the period. This makes these two disciplines convenient to read in the context of comprehension and interpretation. Both have experiences on what is intended to be expressed and on reader-user.

Hermeneutical Text Reading: A Strangeness in My Mind

The author Orhan Pamuk has published his novel *A Strangeness in My Mind* (Kafamda Bir Tuhafılık) in 2014. All the political, social and economic changes in Istanbul between 1969 and 2012 through the

story of the two brothers from Aktaş and Karataş family who migrated from Beyşehir village of Konya to Istanbul were taken up to the finest details. The most important of these is the urbanization which is the most prevalent subject in the book. Istanbul's vacant land is occupied by thirty-storey apartments, transition from memory and human space to concrete space is transferred to reader through novel.

The difference in opinion between two siblings reflects in their surname and creates Aktaş and Karataş family. Mustafa Karatas, the father of the chief character Mevlüt, immigrated to Istanbul from the village and he took his son who was twelve years old with him after a while, to help him and get a better education. Mevlüt, who left the place where he lived for the first time and saw the big city, started to do various works and the novel was constructed on this character. Selling boza is the only profession that he does not stop doing when trying various jobs. As we walk in the streets, there is always a question in his mind: "Is the intention or fortune important in love?" While looking for an answer to this question, he thinks the first coming to Istanbul, the change of the city, losing the importance of the profession over the years and notices the buildings, thinks and disappears inside.

A Strangeness in My Mind that describes the effect on change on man and society within the context of Gadamer's hermeneutic which emphasizes the intention of the text, rather than the author, emphasizing the polyphonic nature of understanding-interpretation in relation to life and prejudice were examined in the study as four chapter: house, slum-apartment, urban memory and nostalgia.

House

From the moment of birth, there is a bond for man with the house, man cannot exist without the house. Heidegger states that the essence of existence is spatiality, and explain the house as; homeland-fatherland-country, a place where grown up, to belong, the existence reveals its own existence (Heidegger, 2011). The house is the place of human existence. Therefore, one cannot exist without belonging to one place.

Home is a place of life that is shaped by the individual's life and one's own self. The home that is the place of life cannot be explained by concrete concepts. Pallasmaa states that house is a personal statement of the user and it is just a model of his or her own life (Pallasmaa, 1995). The home is made up of individual experience and world view. Thus, individual integrates its own space with experiences and place by creating individual's life and worldview.

Home-slum image is revealed by the fallacy of the main character Mevlüt, Hermeneutical reading was done through Aktaş and Karataş families. The place, which has traces of the individual's experience, takes place in novel in terms of economic, social and cultural sense. In the novel; the house image stands at a very fine point. While the image of the house in the village creates a warmer perception, slum-apartment that they live in the city differs from person to person. This situation can be explained through Aktas and Karataş families, who are different from each other in romance, one is counting on the spot and the other is rising by build-sell.

Hasan Aktaş and Mustafa Karataş, who are siblings, came to İstanbul together. Mustafa has not brought his son, Mustafa, but Hasan immigrated to Istanbul with his two sons (Korkut and Süleyman). They started to live together in slum in Kültepe, on the one hand, they tried to turn plots in Duttepe while dealing with various jobs. There was a debate among them overnight, and then Hasan took his children and settled in Duttepe. Mustafa, who got angry at this situation, changed his last name to Karataş. Only then Mustafa take his son with him (six years later).

Mevlüt Karataş first came to Istanbul at the age of twelve. It is his duty to help his father and get good education. Mevlüt never used the word 'home' for the place where he stayed with his father and Mevlüt, which is one-room shanty house in Duttepe. It is different from the village and it is always a slum for him. "House" was a slum. His father uses this word when he is angry with the primitiveness of

the place, the misery. If he is not, he calls it as “home” with compassion that Mevlüt also feels. (Pamuk, 2014,52)¹

The first place he met and see in Istanbul was his own slum. At the end of his father's six years in Istanbul; this slum is only what they get with an old table, four chair, a stove, two beds, two windows and two cupboards. When Mevlüt realizes this, he Mevlüt was smolder inside him, and he emulates his uncle's houses. He would always compare his own houses with the houses he saw later. **“The floor was soil. Mevlüt saw the mat on the floor in the morning that his father brought from village... The table where his father left fresh bread in the morning was made of wood and countertops, unpainted and old. He put empty matchboxes or cut pieces of wood underneath its short single leg so that it would not shake”** (op. cit., p. 52-53).

Home imagery means clean items family atmosphere, hot food in the eyes of a small child. His father didn't brought his mother and sisters. There is only father and son. The house of Aktas was a large family house. They own the slums, theirs are the houses He realized that one day when he went to his uncle's house. **“ The house which his uncle was built with the help of his father in Duttepe opposite Kültepe is much cleaner and clearer than the slums he lived with his father. His uncle and aunt who eats in floor table in village are eating on a table with a flower nylon cover on it. The ground is not soil, but stone. The house smells of cologne, ironed clean curtains giving Mevlüt the desire to belong here. His uncle's house had three rooms. And, Mevlüt sees very clearly that Aktas's who migrated from village by selling cattle, small garden, including the house will have a happy life here. He was angered and embarrassed by his father, who had not yet succeeded and did not act as if he intended to do so”** (op. cit., p. 59).

Slum-Apartment

Industrialization, modernization, population growth brought immigration and cultural differences together. Structures that are easily constructed to meet the needs of the growing population and that solely solve the problem of housing are called slums. Slums struggles with infrastructure, transportation, settlement problems within itself and the adaptation to the new environment, class differences, differences of opinion within the city. Understanding and interpreting this process is variable from person to person, from society to society.

In addition to industrialization, apartments as a new form of housing developed by the influence of political, economic, architectural and socio-cultural factors have emerged as a typology. They also carry many features of the houses seen in the previous period, but has created a new model with a change and transformation of formal and semantic (Gökmen, 2011).

Istanbul meets with apartments in the late 1800s. This started in Beyoğlu, Taksim, Şişli and Nişantaşı, and this change was considered as western and luxury then this change also preferred by host owner in the old neighborhoods, such as Suleymaniye. In the 1960s, the transformation that came with apartment building became a market and an important resource for the economy. The contractors of the period made important contributions to this economy. It is seen that the apartment building is everywhere in the 1980s. With urban and demographic changes, apartments have taken the place of slums with the idea of closing the housing and the process continued with the rise of apartment floors in line with the permits granted. As a result of this displacement, while the problem of housing was resolved, other problems have emerged and the perceptions of the spaces that reflect into lifestyles are differentiated.

Slums and apartment images are located as abundant in novel and these images vary based on character and time. The disagreements about the same situation and the same space gave the reader an

¹ After that, quotations from the novel Kafamda Bir Tuhaflik (A Strangeness In My Mind) will be reported on page number as op. cit.

opportunity to experience and interpret the perception of the urban concepts. Meaning expansion by combining the reader's own view and what is described in the text enable the fusion of horizons.

Older people are the ones who beautify slums and do not want to leave. They reconciled with his village and turned his slum into a house. The apartment is just a concrete pile for them. In the novel, there are characters who are happy to live in a separate apartment, feeling uncomfortable with the order imposed by the patriarchal society and the order of the extended family order. These are usually daughter-in-law. Those who see the apartment as a prestige are young people. Height is seen as innovation and wealth.

Characters have different experiences in immigrating to Istanbul and making a new life. Mevlüt answers the question of whether they have a house or not as **“Anyone who came to Istanbul twenty-five years ago made a slum for himself. Today, apartments rise in their places”** (op. cit., p. 40) The same situation continues in Mevlüt's father-in-law. Abdurrahman Efendi express his failure as **“After a while, I left the dream of saving money, a house, a slum, property and I had a little fun”** (op. cit., p. 69).

There were also those who migrated from the village to the city and were "successful". Hacı Hamit Vuural is one of them who is contractor and started from the slums and built mosques and high-rise apartments, and took Mevlüt's Cousin under his own wing. **“I entered into a grocer as apprentice in Feriköy, then there were neither grocery apprentice nor servicing to houses. I took bread from bakery and sell with a donkey. I see we can do this job too. I opened a grocery store in Kasımpaşa close to Piyalepaşa Primary School and we did build-sell construction on empty cheap plots. I opened a small bakery in Kagithane ”** (op. cit., p. 95).

In the novel; significant differences between slums and apartment buildings are highly remarkable. The places they go and live, the neighborhoods, the locations, the works and the trainings of the characters are reflected in their lives in every way. Pamuk invites readers to the character's worlds by making them talk.

“When the electricity collection was given to private companies and collectors, I did not go after the poor-fellow who used illegal electricity. On the contrary, I targeted the cheeky rich. I kept as far away from the slums as possible. I avoid from the remote and ruined street where poor lives and die at night by freezing if there is no electricity. I learned to turn my head to other side when I saw that the illegal electrical stove is the only thing that heats the house of unemployed poor-fellow with three children living with bread and water” (op. cit., p. 323).

Ferhat who is the closest friend of Mevlüt and a character who does not bow to injustice narrates the slums as this way. He observes the slum with low-income concepts of poor people living in a poor neighborhood. From this point of view, he ignores even illegal electricity, which is a crime. He makes the matching as Wealth-apartment and poverty-slum. He narrates the reflection of living to the place.

“The first slums on both hills were made of briquettes, mud and tin in the middle of the 1950s. These houses were settled by poor Anatolian villager” (op. cit., p. 101). Slum construction materials indicate that the people who are in the immigration state were built to meet only the need for housing. These structures are not considered as houses in most characteristics, they are called slums and with a dullness and disdain. **“When Samiha goes out to the garden with the girls, I told to Rayiha and Vediha that I am all alone in the other side of city, with all the unhappiness, in the one-room cold slum where there is only the sadness and the dreams, nothing more. I stayed there for five days and then I could not stand it anymore and decided that I decided not to return my village”** (op. cit., p. 268).

Lifestyle differences in slum or apartment building are also shown in education. There are two different student profiles for those who go to school to be successful and those who go to school the remaining time from work. **“Most of the students who came to the school from the slum areas were either working with their father engaged in street vendor or with an artisan. When they grew up, they**

knew they would leave the school. Most are waiting to be an apprentice for a bakery, a bumper, a welding master " (op. cit., p. 72).

Mevlüt began to school eagerly, is a student who is willing to learn. But it did not take long to see the differences in lifestyle. **"Mevlüt has not yet met anyone who both lives in slum (two-thirds of the students) and was successful in the lessons. Like his own, he came across in the garden with a few astonished students who were serious about school, despite living in a slum neighborhood because it is said, 'Oh, this is a very smart kid, let them educate."** (op. cit., p. 73). The school headmaster is emphasizing the slum-apartment difference in any case and sees this is a situation that needs to be overcome and find it as appropriate to express these thoughts to students. **"Good education eliminates the difference between rich and poor!"** (op. cit., p. 72).

The effects of urban change on society are also observed in occupational groups. As time went by, the habits varied and some jobs have lost importance. This situation is mostly associated with street vendor in the novel **" Basket shopping is an old-fashioned style when there are no elevators in the apartment buildings and automats with door bells in Istanbul and there are rarely made high buildings with five or six storey"** (op. cit., p. 28).

There is also a separation between people living in the apartment. Ferhat, who came in and out of many houses for the electricity collection, established a classification of his own according to tradition and modernity, beliefs, habits, and took them into consideration where he went.

" The old friend Ferhat once said that 'apartments in Istanbul are separated into three': 1. the homes of the faithful, whose shoes were unveiled at the gate, and prayed. 2. The homes of European riches you can enter with your shoes. 3. Highly flats where both families live" (op. cit., p. 31).

As a result of the urban regeneration in Istanbul, this situation is differentiated for the Aktaş and Karataş families who live in the same apartment building. **" Now they all lived in the same twelve-story, sixty-eight apartment building on top of Kültepe. There was only Mevlüt and Samiha's apartment in the north-facing landscape without views. Uncle Hasan and Aunt Safiye are on the entrance floor; Sometimes, in the entrance where the smoker constantly smokes the kids playing the ball, sometimes they meet in the elevator, laugh and joke diha and Korkut on ninth floor; Süleyman and Melahat were at the top floor. Sometimes, they meet in the entrance where the doormen constantly smokes and scolded to kids playing ball, sometimes they meet in the elevator, laugh and joke. They acted as if it was neutral to live together in a twelve-story apartment, but in fact they find it odd "** (op. cit., p. 449).

Uncle Hasan and Aunt Safiye, who migrated to Istanbul after leaving the village and transformed the slum which they lived into a four-storey, garden house never wanted to live in a apartment which treeless and no green. Elderly couple who could not bear the insistence of their children and moved to an apartment but the image of it reminds them unhappiness and cold. **"Korkut also did not come in the morning of this feast. Then, Safiye Aunt vituperated to money grubber contractors and politicians whom she sees them as the mother of all evil and deceived her sons. "I said thousand times "Son, demolish our house after death, build the apartment tower as high as you want" but he didn't listen"** (op. cit., p. 451). One of the characters who liked the apartment image very much and was happy to live here was Vediha, the big daughter in law of the contractors Aktaş. She saw his family's apartment as an opportunity for the poor to live a comfortable life.

"But my dear Samiha, poor person wants to sit in a clean, modern comfortable place instead of muddy, chilly ice like slums! She said and protects her husband and Süleyman " (op. cit., p. 452). Moving to a separate apartment with her husband would mean avoiding being 'everyone's servant' for Vediha. Sometimes she was lonely but happy to not to collect rash of family crowds.

Urban Memory

According to Bergson (1998), life is a process. This process, which begins with birth, continues with growth, development, adulthood, aging, and ends with death. In this process, the memory of the person

is formed by the fact that the data received from the life are wrapped around each other. The past memory of the person is combined with the present memory and evolving towards the future. The architectural forms, the city plans, monuments carry the traces of previous to the future. Even the name of the city remains constant, its physical structure is constantly changing, deformed or forgotten, trying to adapt to other requirements. The demands and pressures of social reality constantly affect the order of the city. (Boyer, 1996).

A Strangeness in My Mind sheds light on Istanbul's urban transformation movements and explains the effects of this transformation on social memory and urban memory through characters. The city, which is a living organism, is confronted as urban memory. Mevlüt, who has experienced the city by walking since the day he arrived in Istanbul, is one of the witnesses of the transformation of the city. **"Mevlüt wanted to keep the rice car away from the dust. During the demolition years, he never goes noisy, crowded places. On the Taksim side of the six-lane boulevard that was being opened, the destruction of large apartment buildings over sixty-seventy years has affected him the most"** (op. cit., p. 260).

The city has changed, has grown and has expanded. Places that were once considered remote and far away were now included in the city. **"Since he is known as collector in Kültepe and Duttepe, he couldn't go there but he took his counter notebooks and went to the old slum neighborhoods which show similar development and to Kuştepe, Harmantepe, Gültepe and Oktepe. These places are no longer counted as slum neighborhoods. In twenty-five years, all of the first buildings, single-storey briquette structures were destroyed and these places became part of the city like Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Ümraniye"** (op. cit., p. 366).

Another change within the urban memory was occupational groups such as street vendors. The apartments were risen so that the sound of the sellers could not be reached, and the connection between upside and street were cut, and the walking paths were now alienated from Mevlüt. **"But these were memories of ancient times. In these twenty-five years, Istanbul has changed so much that these first memories were as fairy tales to Mevlüt. Almost all of the cobblestone streets when Mevlüt was first came to Istanbul were now covered with asphalt. Many of the three-story houses in the gardens, which made up a large part of the city, were demolished, and high-rise apartments where the residents of the upper floors would not hear the voice of a street vendor was erected** (op. cit., p. 28).

The rate of apartment building has increased day by day, the roads were paved. These are seen as modernization efforts. These were new and modern constructions. Officials of the period instilled it in the public, encouraged the build-sell business. In this way, an unrelated and ungenerous formation with past was made. **"When Mevlüt came to city in 1969, he was seeing that the buildings not only the slums but also the forty-year-old apartments in Şişli and Taksim were demolished, too. People who lived in old buildings seemed to have filled their time in the city. While the old people disappeared from sight with their buildings, new people settled to higher, more intimidating, more concrete buildings. As Mevlüt looked at thirty-fourfold construction, he felt that he was not one of these new people** (op. cit., p. 457-458).

Nostalgia

Longing for home expresses the desire to turn home by homesickness and is different from nostalgia. Nostalgia represents the awareness of traditions in the world characterized by continuous innovation and change (Rybczynski, 1986). The image of nostalgia is among those who cannot find what they expect when they come to Istanbul and those who cannot find a place in the change of city. In the novel; the economy, social environment, life style has been found to affect nostalgia. When the people who live in better places by contrast to village are satisfied, people living in a worse place are longing. Young people, especially those born and raised in Istanbul, are far from nostalgia but the elderly and those who come after it are integrated with nostalgia.

The presence and intensity of nostalgic feelings experienced related to home are affected by many factors. It cannot be said that only genetic or age-related factors affect individuals' feelings of nostalgia. However, the researches have shown that people who are inward, daydreaming, more emotional, more

insecure are having more nostalgic feelings within (McCann, 1941). Mevlüt is such as character. He is always sensitive to changes in the city, and his profession has great influence on it. Mevlüt, whose real job is BOZACILIK, integrates with the city and witnesses change. **"Mevlüt has been in Istanbul for forty-three years. In the first thirty-five years of this, he felt that every year he spent in the city connected him here more. In recent years he felt he was becoming alienated to Istanbul as time passed. Is it because of the millions of new people and their new homes, high buildings, shopping centers that have grown up like unstoppable flood waves?"** (op. cit., p. 457).

Mevlüt has always been close to Istanbul since he arrived. He saw urban change as a necessity of modern life. But he has become alienated to city in the last five years. His feeling of belonging weakened by people, who are not familiar with, new settlements. He wants the previous Istanbul. As the city was renewed, the old ones had disappeared, there was an exchange. **"These new, gardened houses on the edge of the city were made with new material, better than the slums in the childhood of Mevlüt. Good bricks instead of briquettes, plastic instead of tin, new materials were used in grooves and pipes"** (op. cit., p. 367).

In the case of Rayiha who came from the village to the city, the situation was a village craving. Unable to find her life in the village when she came to Istanbul, Rayiha saw the house of Aktaşlar, where her sister lived; and her longing was increased since she is living in a one-room slum. **"She said that she was very lonely, she is afraid of everything, she does not want to live in a poky apartment buy she want to live in a house in the garden in Duttepe with his sisters, with his family between trees and chickens"** (op. cit., p. 191).

Conclusion

Architecture affects the life styles of societies by describing physical spaces. One of the most important problems in architecture is adverse developments in society-periphery led by incomprehensible and/or no communicable structuring. Turkish architecture speaks using foreign language(s) from 19th century until now. Architectural configurations, formed as a loan and arbitrarily have an artificial character, and accordingly, urban inhabitant, being enforced to live in an imitation periphery where he has not voluntarily selected and dislikes, becomes increasingly more uninterested to his surroundings. The structures that have come to exist as distant from current time and space context, isolated from the society, born due to pluralism, uncontrolled freedom creates an identity problem in architecture and have been intensively discussed in recent periods.

Architecture involves different disciplines such as design, planning, philosophy, art and technology, which reveals that pursuant to the interdisciplinary nature of architecture, being in a constant interaction with other disciplines, discussions should be performed with multidimensional inquiry.

In the study, by making this inquiry with interaction of the disciplines of architecture, literature, philosophy, and discussing space and urban, common domain of these disciplines, not only from physical aspect but also from space of residence aspect; these three disciplines were made familiar to each other.

A hermeneutic reading was made in the context of the change of Istanbul between the years of 1969-2012, mentioned in the work of Orhan Pamuk namely 'A Strangeness in My Mind (Kafamda Bir Tuhaflık)'; in this work, literary text reading of architecture discipline was analyzed through the concepts of house, shanty, building, urban memory, and nostalgia. House image from these changes, the perception and experiencing opportunity of which were given to the reader in the novel, represents a home character. The locations in which aliveness, crowd exist and all family members shelter, are called house, other places, cold, colorless and lifeless are called shanty. In order for a place to have a house character, it needs to have features such as cleaning smell, hot meal, stone grounds, whole family to be together, three rooms.

While shanty image represents uneducated, urban-isolated lives with structuring materials, light condition, number of people, education background; building image represents richness, innovation,

cleaning, education, well-kept environment. These characteristics vary from person to person in the novel. The traces of economic, social, communal effects are seen in this change.

Urban memory and nostalgia images were read through environmental and human relationships transformed with the change encountered in the novel. Those people keeping pace with the change in the city feel happiness for their immigration; those people becoming estranged to the city yearn. Regarding urban memory, new buildings have been made in place of old ones, Istanbul in first arrival has changed, slums have been regarded as city, and the number of storey have increased.

The numbers of storey have increased, but they have disconnected with street. Many people have come, but acquaintance has decreased. Street vendors began to go to distant neighborhoods for being unable to announce their voices to residents in buildings; stone streets have been paved, garden houses have been turned into concrete jungle. While the youth has showed interred to high storey for modernization and prestige, the old have desired to return their villages by qualifying the city as treeless, unlikable concrete. The novel was created with these contrasts, and gave the perception and experiencing opportunity to reader.

Consequently, urban-space, perception-experience, change-transformation concepts in Orhan Pamuk's novel namely "A Strangeness in My Mind (Kafamda Bir Tuhafılık)" were discussed using hermeneutic text reading method, and thus, we have been allowed to inquire. On the other hand, this study aiming to experience architectural concepts and interpretation analyzed the applicability of architectural reading through literary work using hermeneutic reading and attempted to availability of this method.

Türkçe Sürümü

Giriş

Mimari mekan kendi gerçekliğini kavramak için başvurulacak kavramsal bir araç olması dolayısıyla bir yığılma ya da birikimden ötede bir anlam taşımaktadır. Kendi başına anlam ileten mimarlık tarihsel belge niteliği taşıyan bir söylem oluştur ve her mimari biçim, insan yaşamına ilişkin bir tanım, anlam ve yorum içermektedir. Bu bağlamda mimarlık, ait olduğu dönemin güvenilir tanıklarından biri ve bulunduğu dönemin toplumu hakkında bizlere bilgiler aktaran önemli bir kaynaktır.

Bu nedenlerden ötürü mimarlık, yalnız kendi kuralları içinde işlerliği olan toplumsal gerçeklerden bağımsız, kapalı bir disiplin değildir. Diğer disiplinlerle devamlı etkileşim içerisinde olan mimarlığın disiplinler arası yapısının çok boyutlu bir sorgulamayla ele alınması gerekmektedir. Çalışma bu sorgulamayı, mimarlık-edebiyat-felsefe bağlamında yapmayı hedeflenmiştir. Bu bağlamda mimarlığın, edebiyatın ve felsefenin ortak çalışma alanı olan mekan ve kentin, sadece fiziksel boyutuyla değil, yaşayan mekan boyutuyla da ele alınması gerekliliği bu üç disiplini birbirine yakınlaştıran en önemli neden olarak görülmektedir.

Modernleşme ve sanayileşmenin neden olduğu değişim, toplumsal ve kültürel bağlamda en çok insan ve kent ilişkisine yansımıştır. İnsan ve kent etkileşiminin yansımaları günümüzde pek çok alanda kendini göstermektedir. Bunlardan birisi de kuşkusuz edebiyattır. Edebi eserler olay örgüsünü okura daha iyi aktarmak amacıyla mekanları anlatım aracı olarak biçimlendirir. Gerçek veya hayal ürünü mekanları okuyucunun zihninde canlandırmak, bulunduğu mekanı deneyimlemesini sağlamak, sokaklarında dolaştırmak edebiyatta sıkça başvurulan bir yoldur. Bu sayede metindeki kurgusal mimari ifadeler, mekanlar anlaşılmayı bekleyen birer ileti haline bürünmektedir.

Bu bağlamda çalışmada hermenötik okuma yöntemi, mimarlık ve edebiyat disiplinleri ile ilişkilendirilmeye çalışılmış, mimari öğelerin yer aldığı yazar Orhan Pamuk'un Kafamda Bir Tuhaflik isimli romanı Gadamer'in Hermenötik okuma yöntemi kapsamında incelenmiş ve yöntemin uygulanabilirliği konusu tartışılmıştır. Eserde yer alan mekansal ve kentsel kavramlar çalışmada, ev, gecekondü, apartman, kentsel hafıza ve nostalji olarak dört ana bölüm halinde ele alınarak anlama ve yorumlamaya çalışılmıştır.

Hermenötik ve Gadamer

Antik çağda hermenötik; "söylemek", "açıklamak" ve "tercüme etmek" anlamlarında kullanılmış olup bu üç anlamın hepsinde var olan ortak özellik "anlaşılır hale getirmek"tir (Palmer, 2003). Hermenötik tarihi, insanoğlunun var olduğu süre içerisindeki tüm anlama ve yorumlama çabalarına uzanmaktadır. Eskiçağlarda Yunan filozofu Platon (M.Ö. 427-347) ile başlayan ve Eski Yunan kültürü içerisinde şekillenen hermenötik, bir sanat anlayışı olmakla birlikte aynı zamanda bir bilimsel düşünme yöntemidir (Özlem, 2003).

Kelime anlamı olarak hermenötik Türkçe'de anlambilim, yorumbilim, yorumsamacı yaklaşım, yorumcu anlayış olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk örneklerinde dini ve hukuki metinlerin içeriğinin anlaşılması için kullanılan hermenötik, Rönesans Dönemi ve devamında yaşanan gelişmelerle 20.yüzyılın ikinci yarısından sonra felsefe, edebiyat, filoloji, psikoloji, sosyoloji, sanat ve mimari gibi farklı disiplinlere uyarlanmaya başlanmıştır.

Schleiermacher (1768-1837) ve Dilthey (1833-1911) 'in felsefi çalışmalarında ortaya çıkıp 1960'lara kadar felsefe alanında hak ettiği yeri alamamış olan hermenötüğün, Gadamer'in çalışmalarında metot olarak kullanılması, Heidegger'in insanla ilgili bilimlerde genel bir metot olarak kullanmaya başlaması ile sadece anlama değil yorumlama, açıklama, söylem oluşturma gibi dünyadaki varlıkları anlamada bir model olarak karşımıza çıkmıştır.

Hermenötik yaklaşımını farklı düşünürler farklı şekillerde ele almışlardır. Palmer'e göre; hermenötiğe nesnel anlamaya ulaşmada kullanılacak bir metodoloji olarak yaklaşan Schleiermacher, Dilthey ve Betti geleneği var iken diğer taraftan onu bir metodoloji olarak ele almaktan ziyade, felsefi yöne ağırlık vererek bizzat anlamının ne olduğunu problem edinerek olayın tarihi özelliği nedeniyle nesnel anlamının sınırlı olduğuna vurgu yapan Gadamer ve Heidegger geleneği bulunmaktadır (Palmer, 2003).

Schleiermacher hermenötik yaklaşımı dilbilimsel ve düşünsel olarak ele alır. Bir eserin yazarın kendisini ifade ettiğini ve eserin yazardan bağımsız düşünülemediğini savunur. Yazarın kendisini metne aktardığını söyler ve yazarı devre dışı bırakan anlayışı reddeder. Önemli olan yazarın okura iletmek istediğidir. Metinde asıl anlatılmak istenen ve yorumlanması gereken yazarın niyetidir (Schleiermacher, 1998). Schleiermacher, yazarın üslubunu anlamının da yazarı anlamada büyük rol oynadığını belirtmektedir (Palmer, 2003).

Dilthey'e göre hermenötik bir bilimdir. Sadece tarihsel metinlerde değil toplumbilimde de kullanılmalıdır (Dilthey, 2012). Dilthey'in hermenötik formülünde birbiriyle bağlantılı olan üç kavram önemlidir: Deneyim, ifade ve anlama. Hermenötik döngüden hareketle anlamının tarihsel olduğunu kabul eden Dilthey "Bütünün anlamını, parçaların fonksiyon ve anlamının belirlediğini" ifade eder (Palmer, 2003).

20. yüzyıl Alman düşünür Heidegger hermenötiği ise fenomenoloji yeniden yorumlamakta, hermenötiğe ontolojik ve fenomenolojik boyutu da ekleyerek anlama probleminde tamamen yeni bir kurgu sunmaktadır. Kelimenin Yunanca kökünden hareketle Heidegger fenomenolojiyi "her şeyin olduğu gibi gözükmesi" olarak, yani bizim onlara işaret etmemiz değil, eşyanın kendisini bize göstermesi olarak tanımlayarak, varlığın hiçbir zaman bizim için gerçek anlamda bir nesne olamayacağını, çünkü zaten bizim bizzat bir nesnenin nesne olarak inşa edilmesine katıldığımızı ifade etmektedir (Palmer, 2003).

Gadamer de, Heidegger gibi, Betti-Dilthey geleneğinin aksine, hermenötiğin beşeri bilimler için bir nesnellik yöntemi olmasına karşı çıkmıştır. Gadamer'e göre hermenötik boyut, "bir sözcük içinde kalıplaşmış ve bu sözcük içinde geleneğe mal olmuş kavramlar, tek bir anlama sahip sabit markalar ve işaretler değildir; tersine onlar insanın dil içerisinde gerçekleşen dünya açıklamasının iletişimsel hareketinden çıkarlar. Onlar sürekli hareket halindedirler, dönüşürler ve zenginleşirler; eskiyi örten yeni bağlamlara yerleşirler, unutulurlar ve yeni düşünceler içinde yeniden canlanırlar" (Gadamer, 1995).

Gadamer, dünyanın çevre ile aynı şey olmadığını söyler. Bunlar farklı şeyleri ifade ederler; çünkü sadece insanın bir dünyası vardır. Bir dünyaya sahip olmak için de kişi önünde dünyanın kendisini olduğu gibi açabileceği bir alan oluşturmalıdır. Ona göre, bir dünyaya sahip olmak bir dile sahip olmaktır (Palmer, 2002). Bu düşünceden, her insanın farklı bir dünyaya dolayısıyla farklı bir düşünceye sahip olduğu ve metnin okura göre farklılaşacağı sonucu çıkmaktadır.

Bir yazarın dilini bilmekle onu anlamış olmayız. Anlamayı ilk planda mümkün kılan peşin hükümler ya da ön yargılar/ ön bilgilerdir. Anlama ve yorumlamada tecrübeler ve ön yargılar okur ile metin arasında bir köprü görevi görür. Dolayısıyla Gadamer'e göre metin bu parametrelere göre şekillenir. Eser, okurun anlamsal süzgecinden geçtikten sonra anlaşılır. Metnin iletisi okuyucuya göre farklılık gösterir. Bu yaklaşım da çoksesliliği beraberinde getirir. Gadamer'e göre; insan yaşantısından, dünya görüşünden, kültüründen, önyargılarından bağımsız bir anlama düşünülemez. Anlama ve yorumlama, metin ve okurun ufuklarının kaynaşması ile gerçekleşir ve anlam genişlemesine uğrar. Gadamer bu duruma "ufukların kaynaşması" adını verir (Gadamer, 2002).

Table 1.

Schleiermacher, Dilthey, Heidegger ve Gadamer'in Hermenötik Teorileri.

Kişi	Hermenötik Anlayış
Schleiermacher	Yazarın ruhu ve görüşünden, yaşantısından bağımsız bir anlamının olamayacağını savunur.
Dilthey	Okurun yazarın yerine kendini koyması ile doğru anlamının olacağını savunur.
Heidegger	Metnin hiçbir zaman gerçek anlamda bir nesne olamayacağı, çünkü zaten bizim bizzat bir nesnenin nesne olarak inşa edilmesine katıldığımızı savunur.
Gadamer	Metin okurun tecrübe ve ön yargılarına göre şekillenir. Önyargılarından bağımsız bir anlamlandırma düşünülemez.

Ufukların Kaynaşması: Mimarlık ve Edebiyat

Gadamer'e göre, anlama edimi sırasında geçmişin ve bugünün ufuklarının karışması ve buna bağlı olarak yorumlayıcının ufukunun yorumlanacak metnin anlam ufku ile karışması, yani metnin anlam ufkuna katılması gerekir (Japp, 1995).

Tüm bunlardan anlaşılacağı üzere yorum, yorumcunun kendisi dışında bağımsız olarak duran metinleri harekete geçirmesi, bir anlamda onlara hayat vermesi demektir. Her metin yorumcunun dilinde yeniden açığa çıkar. Bu ise bir tekrar ve yeniden üretim değil, ufukların kaynaşmasıdır (Çağan, 2007).

Bir metni yorumlarken, yorumlayan kişi kendi yaşantısından bağımsız bir şekilde yorumlayamaz ve kendi yaşantısı ile ve metni kaynaştırarak genişletir. Soru ve cevap diyalektiği, ufukların birleşmesini sağlamaktadır. Bunu sağlayan şey olarak ikisinin de evrensel ve varlık içerisinde yer almaları gerçeğidir. Böylece gerçeklik içerisinde ele geçirilmiş metnin ufku ile karşılaşmada, bir kişinin kendi ufkunu aydınlatır ve kendisini açmaya ve kendisini anlamaya sevk eder. Ufukların birbirleri ile kaynaştığı böylesine bir evrensellikle alakası olan araç olarak dil kullanılmaktadır (Palmer, 2002).

Gadamer'in "ufukların kaynaşması olarak" ifade ettiği kişinin kendi iç dünyası ile metnin iç dünyasının birbirine yaklaşmasıdır. Çalışmada ufukların kaynaşması mimarlık ve edebiyat kapsamında düşünülmüş ve buna uygun olarak hermenötik okuma yapılmıştır.

Edebiyat, toplumsal hafıza ile mekanlar arasındaki ilişkileri güçlendiren bir metinsel repertuardır. Mekanların anlam katmanlarının arasına sızarak yeni kavrama pratikleri oluşturur. Toplumsal kırılmaların izlerini taşır (Sönmez, 2007). Biçim ise nötr değildir. Her çizgi, her nokta, her yüzey, salt geometrik, hacimsel ve görsel değil, sosyal, teknolojik, kültürel, tarihsel,... yükler taşır. Alain de Botton'un da belirttiği üzere: "neden yazı yazıyorsak aynı amaçla bina inşa ederiz, bizim için önemli şeyleri kaydetmek için. Başkaları nasıl biri olduğumuzu anlasın, süreç içinde biz de kim olduğumuzu hatırlayalım diye ..." (Botton, 2012).

Birinin özünde görsel, diğerinin metinsel olduğu düşünülürse bu iki disiplin arasında ilk bakışta ilgi kurmak kolay olmayabilir. Fakat mimarlık ve edebiyat insan odaklı birer ifade aracı olmalarının yanı sıra yaşanmışlıkların toplumsal ve kültürel yansımalarıdır. Dönemin anlatsının göstergeleridir. Bu durum iki disiplini anlama ve yorumlama bağlamında okumaya elverişli kılar. Her ikisinde de anlatılmak istenen ve okuyucu-kullanıcı deneyimlemesi vardır.

Hermenötik Metin Okuma: Kafamda Bir Tuhaflik

Yazar Orhan Pamuk *Kafamda Bir Tuhaflik* romanını 2014 yılında yayımlanmıştır. Konya'nın Beyşehir köyünden İstanbul'a göç eden iki kardeş Aktaş ve Karataş ailelerinin hikayesi üzerinden İstanbul'un 1969-2012 yılları arasında geçirdiği, siyasal, sosyal, ekonomik tüm değişimler en ince detaylarına kadar ele alınmıştır. Bunlardan en önemlisi ve kitaba da en çok hakim olan konu kentleşmedir. İstanbul'un boş

arazilerini otuzar katlı apartmanların işgal ettiği, bellek ve insan mekanından beton mekanı olmaya geçiş kitap sayesinde okuyucuya aktarılmaktadır.

İki kardeş arasındaki görüş farklılığı soy isimlerine yansımış, Aktaş ve Karataş aileleri oluşmuştur. Başkarakter Mevlüt 'ün babası Mustafa Karataş köyden İstanbul'a göç etmiş, bir müddet sonra kendisine yardımcı olması ve daha iyi bir eğitim alması için on iki yaşındaki oğlunu yanına aldırıştır. İlk defa yaşadığı yerden ayrılan ve büyükşehir gören Mevlüt çeşitli işler yapmaya başlamış ve roman bu karakter üzerinden kurgulanmıştır. Çeşitli işleri denerken yapmayı bırakmadığı tek meslek bozacılıktır. Sokaklarda yürürken kafasında sürekli "Aşkta niyet mi önemlidir yoksa kısmet mi?" sorusu vardır. Bu soruya yanıt ararken yıllar içinde İstanbul'a ilk gelişini, kentin değişimini, aşına olmadığı insan profillerini, mesleğinin önemini kaybetmesini, yükselen yapıları fark eder, düşünür ve içinde kaybolur.

Yazarın değil, metnin niyetinin önemli olduğunu savunan, anlama-yorumlamanın yaşantıya, önyargıya bağlı olarak çoksesliliğine vurgu yapan Gadamer'in hermenötiği bağlamında değişimin, insan ve toplum üzerindeki etkilerini anlatan Kafamda Bir Tuhaflık romanı çalışma kapsamında üstkurmacada; ev, gecekondulu-apartman, kentsel hafıza ve nostalji olarak incelenmiştir.

Ev

İnsanın doğduğu andan itibaren evi ile arasında bir bağ oluşur, kendini evi olmadan var edemez. Heidegger, varoluşun özünde mekansallık olduğunu belirtir ve evi; yurt-sıla-memleket-doğup büyüyen, ait olunan, varlığın kendi varoluşunu ortaya koyduğu yer şeklinde açıklar (Heidegger, 2011). Ev, insanın varlığının mekanıdır. Dolayısıyla insan bir yere ait olmadan var olamaz.

Ev, bireyin yaşamıyla ve kendi öz benliğiyle şekillenmiş yaşam mekanıdır. Yaşam mekanı olan ev olgusu, somut kavramlarla açıklanamaz. Pallasmaa, evin kullanıcının kişisel bir ifadesi ve onun sadece kendine özgü yaşamının bir modeli olduğunu belirtir (Pallasmaa, 1995). Ev, bireyin yaşantısı ve dünya görüşüyle oluşur. Böylece aidiyet hissi yaratarak birey; kendi mekanını, deneyimler ve yer ile bütünleştirir.

Ev-gecekondulu imgesi; başkarakter olan Mevlüt'ün ufkuyla açılmış, Aktaş ve Karataş aileleri üzerinden hermenötik okuma yapılmıştır. Bireyin yaşantısından izler barındıran mekan, romanda ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda yer bulmaktadır. Romanda; ev imgesi çok ince bir noktada durmaktadır. Köydeki ev imgesi daha sıcak bir algıyı oluştururken, şehirde yaşadıkları gecekondulu-apartman kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu durum romanda birbirleriyle kūs olan, biri yerinde sayarken diğeri yapsatçılığa kadar yükselen Aktaş ve Karataş aileleri üzerinden açıklanabilir.

Birbirleriyle kardeş olan Hasan Aktaş ve Mustafa Karataş, İstanbul'a birlikte gelmişlerdir. Mustafa oğlu Mevlüt'ü getirmemiş fakat Hasan ise iki oğluyla (Korkut ve Süleyman) İstanbul'a göç etmiştir. Birlikte Kültepe'deki gecekonduda yaşamaya başlamış, bir yandan Duttepe'de arsa çevirirken bir yandan da çeşitli işlerle uğraşmışlardır. Bir gece aralarında tartışma çıkmış, Hasan çocuklarını alarak Duttepe'ye yerleşmiş, bu duruma sinirlenen Mustafa ise soyadını Karataş olarak değiştirmiştir. Yalnız kalan Mustafa oğlunu ancak o zaman (altı yıl sonra) yanına almıştır.

Mevlüt Karataş, İstanbul'a ilk kez on iki yaşında gelmiştir. Babasına yardım etmek ve iyi bir eğitim almak ona verilen görevlerdir. Babası ile Duttepe'deki tek odalı bir gecekonduda kalacak olan Mevlüt burası için 'ev' kelimesini hiç kullanmamıştır. Köydeki evinden farklıdır ve burası onun için her zaman bir gecekondulu olmuştur. "**Ev bir gecekonduydu. Babası bu kelimeyi yerin ıllığıne, sefaletine öfkelendiği zaman kullanıyor, öfkeli değilse buraya Mevlüt'ün da hissettiği bir şefkatle daha çok 'ev' diyordu**" (Pamuk, 2014, 52)²

² Bundan sonra *Kafamda Bir Tuhaflık* romanından yapılan alıntılar A.g.e., olarak sayfa numarası ile bildirilecektir.

İstanbul'da tanıştığı, gördüğü ilk yer kendi gecekondularıyla. Babasının İstanbul'da geçirdiği altı yılın sonunda elinde; tek göz bir gecekondur, eski bir masa, dört sandalye, bir soba, iki yatak, iki pencere ve iki dolap olduğunu görünce Mevlüt içten içe ona kızar ve amcasının evlerine özenirdi. Daha sonra gördüğü evlerle hep kendi yerlerini kıyaslayacaktı. **"Evin zemini topraktı. Mevlüt, sabah çıkmadan önce babasının köyden getirdiği hasırı yere sermiş olduğunu gördü... Babasının sabah üzerine taze bir ekmek bıraktığı masa tahtadan ve kontrplaktan yapılmıştı, boyasız ve eskiydi. Sallanmasın diye, kısa tek bacağının altına boş kibrit kutuları ya da kesilmiş tahta parçaları koyardı"** (A.g.e., s. 52-53).

Ev imgesi, küçük bir çocuğun gözünde temiz eşyalar, aile ortamı, sıcak yemekti. Babası, annesi ve kız kardeşlerini getirmemişti. Sadece baba oğul vardı. Aktaşların evi geniş bir aile eviydi. Kendi oturdukları gecekondur, onların ise evdi. Bunu bir gün amcasının evine gittiğinde anlamıştı. **"Amcalarının, Mevlüt'ün babasının yardımıyla Kültepe'nin karşısındaki Duttepe'de yapıp, geçen sene de birlikte taşındıkları bu ev, babasıyla yaşadığı gecekondularından çok daha temiz ve aydınlıktı. Köyde yere sofraya kurarak yemek yiyen amcası ve yengesi şimdi üzerine çiçekli bir naylon örtü serdikleri bir masaya oturmuşlardı. Zemin toprak değil, taştı. Ev kolonyaya kokuyor, ütülü temiz perdeler Mevlüt'e buraya ait olma isteği veriyordu. Amcalarının evinin şimdiden üç odası vardı ve sığırlar, küçük bahçe, ev dahil her şeyi satıp köyden bütün aile göç eden Aktaşlar'ın burada mutlu bir hayat yaşayacaklarını Mevlüt çok iyi görüyor, bunu henüz başaramamış olan ve başarmaya niyetliymiş gibi davranmayan babasına karşı kızgınlık duyuyor ve utanıyordu"** (A.g.e., 59).

Gecekondur-Apartman

Sanayileşme, modernleşme, nüfus artışı göçü ve kültür farklılıklarını beraberinde getirmiştir. Artan nüfusun barınma ihtiyacını karşılamak için kolaylıkla inşa edilen ve neredeyse sadece barınma sorununu çözen yapılaşmalar gecekondur olarak adlandırılmaktadır. Gecekondur kendi içinde altyapı, ulaşım, yerleşim sorunları ile kent içinde ise yeni çevreye uyum sağlama, sınıfsal ayrılıklar, görüş farklılıkları ile mücadele etmektedir. Bu süreci anlama ve yorumlama ise kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişkenlik göstermektedir.

Endüstrileşmenin yanı sıra siyasi, ekonomik, mimari ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle gelişen yeni bir konut biçimi olarak apartmanlar, bir tipoloji olarak ortaya çıktıklarından bugüne, önceki dönemde görülen konutların pek çok özelliğini taşısa da, biçimsel ve anlamsal bir değişimi ve dönüşümü ile yeni bir model oluşturmuştur (Gökmen, 2011).

İstanbul'un apartmanla tanışması 1800'lerin sonlarına doğrudur. Beyoğlu, Taksim, Şişli ve Nişantaşı taraflarında başlayarak, başlangıçta batılı ve lüks görülen bu değişim sonrasında Süleymaniye gibi daha eski semtlerdeki konak sahipleri tarafından da tercih edilmiştir. 1960'larda ise apartmanlaşma ile gelen dönüşüm bir piyasa haline gelmiş, ekonomi için önemli bir kaynak olmuştur. Dönemin müteahhitleri bu ekonomiye önemli katkılarda bulunmuştur. 1980'lere bakıldığında ise apartmanın her yerde olduğu görülmektedir. Yaşanan kentsel ve demografik değişimlerle apartmanlar konut açığını kapatma düşüncesiyle gecekondur yerini almış ve verilen izinler doğrultusunda apartman katlarının yükselmesi ile süreç devam etmiştir. Bu yer değiştirme neticesinde barınma sorunu çözümlenirken başka problemler açığa çıkmış, yaşam biçimlerinin yansımaları olan mekanlara ait algılar farklılaşmıştır.

Gecekondur ve apartman imgesi romanda bolca yer almakta bu imgelemler karakterlere ve zamana göre değişmektedir. Aynı durum ve aynı mekan hakkındaki görüş ayrılıkları, kent kavramlarının algılanışı ile okuyucuya deneyimleme ve anlama-yorumlama fırsatı vermiştir. Metinde anlatılan ile okurun kendi görüşünü birleştirerek anlam genişlemesi yapması ufukların kaynaşmasına imkan sağlamıştır.

Gecekonduru güzelleştiren ve ayrılmak istemeyen genelde yaşlı kişilerdir. Köyü ile bağdaştırıp, gecekondusunu eve çevirmiştir. Apartman onlar için sadece beton yığınıdır. Romanda ataerkil toplumun dayatması ve geniş aile düzeninin hüküm sürdüğü düzenden rahatsızlık duyup ayrı dairede yaşamaktan mutluluk duyan karakterlerde vardır. Bunlar genelde gelinlerdir. Apartmanlaşmayı prestij olarak görenler ise daha çok genç kesimdir. Yükseklik yenilik ve zenginlik olarak görülmektedir.

İstanbul'a göç etmede, yeni hayat kurmada karakterler farklı yaşanmışlıklara sahiptir. Mevlüt, evinin olup olmadığı sorusu üzerine verdiği cevabına ithafen **"Ulan yirmi beş yıl önce İstanbul'a gelen herkes kendine bir gecekondunu yaptı. Bugün arsalarında apartmanlar yükseliyor"** (A.g.e., s. 40) demektedir. Aynı durum Mevlüt'ün kayınbabasında da devam etmektedir. Abdurrahman Efendi başarısızlığını **"Bir süre sonra ben İstanbul'da bir ev, bir gecekondunu, mal, mülk, para biriktirme hayalini tamamen bıraktım ve biraz eğlendim"** (A.g.e., s. 69).

Köyden kente göç edip "başarılı" olanlar da vardı. Bunlardan birisi de gecekondudan başlayıp camiler ve yüksek katlı apartmanlar yapan, Mevlüt'ün amcaoğullarına kol kanat geren, rantçı müteahhit Hacı Hamit Vural'dır. **"... Feriköy'de bir bakkala çırak girdim, o zaman ne bakkal çırağı vardı ne de evlere servis, fırından ekmek alıp eşekle küfe dağıtırdım; baktım biz bu işi de yapabiliriz, Kasımpaşa'da Piyalepaşa İlkokulu'na yakın bir bakkal açtım, derken boş ucuz arsalarla yap-sat inşaat yaptık. Kağıthane'de küçük bir fırın da açtım"** (A.g.e., s. 95).

Romanda; gecekondunu ve apartman arasında ciddi farklılıklar göze çarpar. Gittikleri mekanlar, oturdukları yerler, semtler, mahalleler, işler ve eğitimleri ile karakterlerin durumu her yönüyle yaşamlarına yansır. Pamuk, karakterleri konuşurarak, dünyalarına okuyucuyu davet eder. Yaşanan değişimler karakterlerin ufku üzerinden aktarılır.

"Elektrik tahsilatı özel şirketlere ve tahsildarlara verilince ben kaçak elektrik kullanan garibanların peşine düşmedim. Tam tersi, arsız zenginleri hedef aldım. Gecekondunu mahallelerinden mümkün olduğunca uzak durdum. Kaçak elektrik olmasa kış geceleri donup ölecek yoksulların yaşadığı ara sokaklardan, ücra ve yıkıntı yerlerden kaçındım; ekmek ve su ile yaşayan üç çocuklu, işsiz gariban ile karısının hayatını ve evini ısıtan tek şeyin kaçak elektrikli soba olduğunu görünce başımı öte yana çevirmeyi öğrendim" (A.g.e., s. 323).

Mevlüt'ün en yakın arkadaşı ve haksızlığa boyun eğmeyen bir karakter olan Ferhat karşılaştığı gecekondularını bu şekilde anlatmıştır. Gecekonduyu; bakımsız bir çevreye sahip, yoksul insanların yaşadığı, alt gelir düzeyli kavramları ile gözlemler. Bu bakış açısıyla, bir suç olan kaçak elektrikli bile görmezden gelir. Zenginlik-apartman, fakirlik-gecekondunu eşleşmesini yapar. Yaşama biçimlerinin mekana yansımalarını aktarır.

"Her iki tepeye de ilk gecekondular 1950'lerin ortasında briket, çamur, teneke karışımıyla yapılmıştı. Bu evlere yoksul Anadolu köylerinden göç edenler yerleşmişti" (A.g.e., s. 101). Gecekondunu yapım malzemeleri, göç halindeki insanların sadece barınma ihtiyacını karşılamasına yetecek şekilde yaptırıldığına işaret etmektedir. Bu yapılar çoğu karakterde ev olarak kabul edilmez, gecekondunu denilerek bir donukluk ve küçümseme tabirine dönüşür. **"Samiha kızlarla bahçeye çıkınca, Rayiha ile Vediha'ya, kız kardeşlerinin şehrin ta öbür ucundaki yapayalnız mutsuzluğunu, tek odalık gecekondularına soğuktan, hüzünden ve hayallerden başka bir şey girmediğini, orada beş gün kaldıktan sonra daha fazla dayanamayıp köye dönmeye karar verdiğimi söyledim"** (A.g.e., s. 268).

Gecekondunu ya da apartmandaki yaşam tarzı farklılıkları eğitimde de kendini göstermektedir. Okula eğitim görmek, başarılı olmak için gidenler ile işlerden arta kalan zamanlarda okula gidenler olarak iki farklı öğrenci profili bulunmaktadır. **"Gecekondunu mahallelerinden okula gelen öğrencilerin çoğu ya sokak satıcılığı yapan babalarının veya bir esnafın yanında çalışıyorlardı. Bunlar büyüyünce okulu bırakacaklarını bilirdi. Çoğu fırıncının, bir kaportacının, bir kaynak ustasının yanına çırak girebilmek için sıra bekliyordu"** (A.g.e., s. 72).

Mevlüt okula hevesle başlamış, öğrenmeye istekli bir öğrencidir. Ama aradaki yaşam tarzı farklılıklarını görmesi uzun sürmemiştir. **"Hem kendi gibi gecekonduda oturan (öğrencilerin üçte ikisi) hem de derslerde başarılı olan bir öğrenciyle Mevlüt henüz karşılaşmamıştı. Kendi gibi, hakkında 'Aman bu çok akıllı çocuk, okusun' dediği için gecekondunu mahallesinde yaşamasına rağmen okula ciddiye alan birkaç şaşkın öğrenciyle bahçede rastlaşmıştı..."** (A.g.e., s.73). Okul müdürü her fırsatta gecekondunu-apartman farkını vurgulamakta, aşılması gereken bir durum olarak görmekte ve öğrencilere

bu düşüncesini aşılamaı uygun bulmaktadır. **"İyi bir eğitim, zenginle fakirin farkını ortadan kaldırır!"** (A.g.e., s. 72).

Kentsel değişimin, toplum üzerindeki etkileri meslek gruplarında da gözlemlenmektedir. Zaman geçtikçe alışkanlıklar farklılaşmış, bazı işler önemini kaybetmiştir. Bu durum romanda en çok sokak satıcılığı ile bağdaştırılır. **"Sepetle alışveriş, apartman binalarında asansörlerin ve kapı zilleriyle otomatiklerin olmadığı ve İstanbul'da beş altı kattan yüksek binaların nadiren yapıldığı eski zamanların usulüydü"** (A.g.e., s. 28).

Apartmentta yaşayanlar arasında da ayrışma olmaktadır. Elektrik tahsildarlığı için birçok eve girip çıkmış olan Ferhat, gelenek ve moderne, inanca, alışkanlıklara göre kendi çapında bir sınıflandırma oluşturmuş, gittiği yerde bunları göz önünde bulundurmıştır. **"Eski dostu Ferhat, 'İstanbul'un apartmanları üçe ayrılır' demişti bir kere: 1. Kapısında ayakkabıların çıkarıldığı, namaz kılınan, dindarların evleri. 2. Ayakkabılarıyla girebileceğın Avrupai zenginlerin evleri. 3. Her iki türden ailelerin yaşadığı yüksek apartmanlar"** (A.g.e., s. 31).

İstanbul'da yaşanan kentsel dönüşüm neticesinde gecekondularını bırakıp aynı apartmanda yaşayan Aktaş ve Karataş aileleri için bu durum karakterlere göre farklılaşmaktadır. **"Şimdi hepsi Kultepe'nin üstündeki aynı on iki katlı, altmış sekiz daireli apartmanda yaşıyorlardı. Kuzeye bakan manzarasız cephede bir tek Mevlüt ve Samiha 'nın dairesi vardı. Onlar birinci kattaydılar. Hasan Amca ile Safiye Teyze giriş katında; Korkut ile Vediha dokuzuncu; Süleyman ile Melahat ise en üst kattaydılar. Bazen, sürekli sigara içen kapıcının top oynayan çocukları azarladığı girişte, bazen asansörde karşılaşıyor, gülüşüp şakalaşılıyor, hep birlikte on iki katlı bir apartmanda yaşamak çok doğal bir şeymiş gibi davranıyorlardı, ama aslında durumlarını yadırgıyorlardı"** (A.g.e., s. 449).

Köyünü bırakıp İstanbul'a göç eden, yaşadıkları gecekonduyu dört katlı, bahçeli bir eve dönüştüren Hasan Amca ve Safiye Teyze, evlerini bırakıp ağaçsız, yeşilsiz bir apartmanda yaşamayı hiç istememişti. Çocuklarının ısrarlarına dayanamayıp taşınan yaşlı çift için apartman imgesi onlara mutsuzluğu ve soğukluğu çağırıştırıyordu. **"Bu bayram Korkut da sabah hemen gelmeyince Safiye Teyze bütün kötülüklerin anası olarak gördüğü ve oğlucuklarını kandıran paragöz müteahhit ve siyasetçilere verdi verişti. 'Kaç kere dedim, oğlum bizim evi öldükten sonra yıkın, yerine istediğınız kadar yüksek apartman kulesi yaparsınız dedim', dinletemedim"** (A.g.e., s. 451).

Apartment imgesini çok seven ve burada yaşamaktan mutlu olan karakterlerden biri müteahhit Aktaşların büyük gelini Vediha idi. Ailesinin yaptığı apartmanları rahat bir hayat için yoksullara verdiği fırsat olarak görmekteydi. **"Ama Samihacığım, fakir fukara da çamurlu, sobalı buz gibi gecekondularda değil, artık temiz, modern rahat bir yerde oturmak istiyor! diyerek kocasını ve Süleyman'ı korudu"** (A.g.e., s. 452). Kocasıyla ayrı bir daireye taşınmak Vediha için 'herkesin hizmetçisi' olmaktan kurtulmak demektir. Bazen yalnızlık çekse de aile kalabalığının döküntüsünü toplamayacağı için mutlu oldu.

Kentsel Hafıza

Yaşam doğumla başlayan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde kişinin belleği, yaşamdan aldığı verilerin birbiri üzerine eklenmesi ile oluşmaktadır. Kişinin belleği, geçmiş-şimdiki-gelecek doğrultusunda gelişmekte/genişlemekte/evrimleşmektedir.

Mimaride de geçmişten gelen formlar, kent planları, anıtlar izlerini geleceğe taşıırken diğeri taraftan kentin adı aynı kalsa da kentin fiziksel strüktürü sürekli olarak değişim gösterir, deforme olur ya da unutulur. Diğeri bir ifadeyle sosyal gerçekliğin istek ve baskıları gereksinimlere uyum sağlamak adına kentin düzenini olumlu ve/veya olumsuz sürekli etkiler.

Kafamda Bir Tuhafılık romanı, İstanbul'un kentsel dönüşüm hareketlerine ışık tutmakta, bu dönüşümün toplumsal bellek, kentsel hafıza üzerindeki etkilerini karakterler üzerinden anlatmaktadır. Canlı bir organizma olan kentin barındırdıkları kentsel bellek olarak karşımıza çıkmaktadır. Romanda İstanbul'a geldiği günden beri kenti yürüyerek deneyimleyen Mevlüt, kentin dönüşümünün tanıklarından biridir. **"Mevlüt pilav arabasını tozdan uzak tutmak isterdi. Yıkım yılları sırasında gürültülü, kalabalık**

yerlere hiç uğramadı. Açılmakta olan altı şeritli bulvarın Taksim tarafındaki altmış yetmiş yıllık büyük apartman binalarının yıkılışı etkiledi en çok onu" (A.g.e., s. 260).

Şehir değişmişti, büyümüşü ve genişlemişti. Eskiden uzak ve ücra sayılan yerler, şimdilerde şehre dahil edilmişti. **"Oralarda tanındığı için Kültepe ve Duttepe'ye tahsildar olarak gidemezdi elbette, ama diğer tepelere, Kuştepe, Harmantepe, Gültepe, Oktepe'ye ve benzeri gelişme gösteren eski gecekondular mahallelerine sayaç defterlerini alıp gitti. Artık buralara gecekondular mahallesi denemezdi. Yirmi beş yılda ilk binaların, tek katlı briket yapıların hepsi yıkılmış, bu yerler tıpkı Zeytinburnu, Gaziosmanpaşa, Ümraniye gibi şehrin bir parçası olmuştu"** (A.g.e., 366).

Kentsel hafıza yer alan bir başka değişim de sokak satıcılığı gibi meslek gruplarıydı. Apartmanlar satıcıların sesinin yetişemeyeceği kadar yükselmiş, yukarı ile sokağın bağlantısı kesilmiş, yürüdüğü yollar artık Mevlüt'e yabancılaşmıştı. **"Ama bunlar çok eski zamanların hatıralarıydı. Bu yirmi beş yılda İstanbul o kadar değişmişti ki bu ilk hatıralar Mevlüt'e masal gibi geliyordu şimdi. Şehre ilk geldiğinde neredeyse hepsi parke taşı kaplı sokaklar şimdi asfaltla kaplanmıştı. Şehrin büyük bir kısmını oluşturan, bahçeler içindeki üç katlı evlerin çoğu yıkılmış, yerlerine üst katlarında yaşayanların sokaktan geçen bir satıcının sesini işitmeyeceği yüksek apartmanlar dikilmişti"** (A.g.e., s. 28).

Şehirde gün geçtikçe apartmanlaşma oranı artmış, yollar asfaltlanmıştı. Bunlar; modernleşme çabaları olarak görülüyordu. Yeni ve modern yapılar bunlar olmalıydı. Dönemin yetkilileri halka bunu aşılama, yap-sat işini teşvik etmekteydi. Böylece, eski ile bağlantısız ve anısız bir oluşum içinde bulunmuş olunuyordu. **"Mevlüt 1969'da şehre geldiği sıralarda yapılan binaların, yalnız gecekonduların değil Taksim'deki Şişli'deki kırk küsur yıllık apartmanların da yıkıldığını görüyordu. Eski binalarda yaşayan insanlar sanki şehirde onlara verilen sürelerini doldurmuşlardı. Yaptıkları binalarla birlikte o eski insanlar gözden kaybolurken, yerlerine yapılan daha yüksek, daha korkutucu, daha beton binalara yeni insanlar yerleşiyordu. Mevlüt otuz kırk katlı yapılara baktıkça bu yeni insanlardan biri olmadığını hissediyordu"** (A.g.e., s. 457-458).

Nostalji

Eve duyulan özlem; ev hasreti çekerek eve dönüşün arzulandığı durumları ifade eder ve nostaljiden farklıdır. Nostalji, sürekli yenilik ve değişimle karakterize edilen dünyada, geleneklerin farkındalığını temsil etmektedir (Rybczynski, 1986). Nostalji imgesi, İstanbul'a geldiğinde umduğunu bulamayanlar ile kentin değişiminde kendine bir yer bulamayanlar arasında yaşanmaktadır. Romanda ekonominin, sosyal çevrenin, yaşam tarzının nostaljiyi etkilediği saptanmıştır. Nostalji imgesi, durumlara ve mekanlara göre değişmektedir. Köydeki yaşamından daha iyi bir yerde oturanlar halinden memnunken, daha kötü bir yerde oturanlar özlem duymaktadır. Gençler ve özellikle İstanbul'da doğup büyüyenler nostaljiden uzakken, yaşlılar ve sonrada gelenler nostalji ile bütünleşiktir.

Evle ilgili deneyimlenen nostaljik duyguların varlığı ve yoğunluğu bir çok faktörden etkilenmektedir. Sadece genetik ya da yaşla ilgili faktörlerin bireylerin nostalji duygularını etkilediğini söyleyemez. Fakat yapılan araştırmalar, içedönük, hayal kurmayı seven, daha duygusal, kendine güvensiz bireylerin nostalji duygularını daha çok içlerinde barındırdıklarını ortaya koymuştur (McCann, 1941). Mevlüt de böyle bir karakterdir. Kentte yaşanan değişimlere karşı her zaman duyarlı olmuştur ve bunda mesleğinin büyük etkisi vardır. Asıl işi bozacılık olan Mevlüt, sokak sokak gezerken kentle bütünleşir ve değişimin tanığı olur. **"Kırk üç yıldır İstanbul'daydı Mevlüt. Bunun ilk otuz beş yılında, şehirde geçirdiği her yılın kendisini buraya daha çok bağladığını hissetmişti. Son yıllardaysa zaman geçtikçe İstanbul'a yabancılaştığını hissediyordu. Şehre durdurulamaz sel dalgaları gibi büyüyen gelen milyonca yeni insan ve onların yeni evleri, yüksek binaları, alışveriş merkezleri yüzünden mi?"** (A.g.e., s. 457).

Geldiğinden beri Mevlüt, İstanbul'a her zaman yakındı. Kentsel değişimleri modern hayatın bir gerekliliği olarak görürdü. Ama son beş yılda kente yabancılaşmıştı. Aşına olmadığı insanlar, yeni yerleşimler ile aidiyet duygusu zayıflamıştı. Geçmiş İstanbul'u istemekteydi. Kent yenilendikçe, eskiler kaybolmuştu, bir değiş-tokuş yaşanmaktaydı. **"Şehrin kenarlarındaki bu yeni, bahçeli evler Mevlüt'ün**

çocukluğundaki gecekondulardan daha iyi, yeni malzemeyle yapılmıştı. Briket yerine iyi tuğla, teneke yerine plastik, oluklarda, borularda yeni malzeme kullanılmıştı" (A.g.e., s. 367).

Köyden kente, gelen Rayiha'da ise durum köy özlemiydi. Köydeki yaşamını İstanbul'a geldiğinde bulamayan Rayiha, kız kardeşinin yaşadığı Aktaşlar'ın evini görmüş; bakımsız, tek odalı gecekonduda yaşadığı için ve bu durum özlemini daha da artırmıştır. **"Çok yalnız olduğunu, her şeyden korktuğunu, her yeri dökülen avuç içi gibi bir apartman dairesinde değil, köydeki gibi kız kardeşleriyle, aile kalabalığıyla, ağaçlar ve tavuklar arasında, yani bizim Duttepe'de bahçe içinde bir evde yaşamak istediğini söyledi"** (A.g.e., s. 191).

Sonuç

Mimarlık fiziksel mekanları tanımlayarak toplumların yaşam biçimlerini etkilemektedir. Mimaride en önemli sorunlardan biri anlaşılabilen ve/veya iletişim kurulamayan yapılaşmaların beraberinde getirdiği toplum-çevre ilişkilerindeki olumsuz gelişmelerdir. Türk mimarlığı 19. yy'dan bu yana yabancı dil(ler)le konuşmaktadır. Keyfi olarak, ödünç oluşturulmuş mimari şekillenmeler, suni niteliktedir ve buna bağlı olarak; seçmediği, beğenmediği, taklit bir çevrede yaşamaya zorlanan kent kullanıcısı etrafına karşı tavrı olarak, ilgisizliğini arttırmaktadır. Ait olduğu zaman ve mekan bağlamından uzak, toplumdan kopuk, çoğulculuğun, denetimsiz özgürlüğün ortaya çıkardığı yapılar, mimarlıkta bir kimlik sorunu yaratmakta ve son dönemlerde yoğunluklu olarak tartışılmaktadır.

Mimarlık içinde tasarım, planlama, felsefe, sanat ve teknoloji gibi farklı disiplinleri barındırmaktadır. Bu durum diğer disiplinlerle devamlı etkileşim içinde olan mimarlığın, disiplinlerarası yapısı gereği tartışmaların çok boyutlu bir sorgulamayla ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Çalışma bu sorgulamayı, mimarlık-edebiyat-felsefe disiplinlerinin etkileşimiyle yaparak mimarlığın, edebiyat ve felsefenin ortak çalışma alanı olan mekan ve kenti, sadece fiziksel boyutuyla değil, yaşanan mekan boyutuyla da ele alarak bu üç disiplini birbirine yakınlaştırmıştır. Bu ilişki Orhan Pamuk'un Kafamda Bir Tuhafılık isimli eserinde yer alan 1969-2012 yılları arasındaki İstanbul'un değişimi bağlamında hermenötik okuma yapılmış, eserde mimarlık disiplininin edebi metin okuması ev, gecekondular-apartman, kentsel hafıza ve nostalji kavramları üzerinden irdelenmiştir. Romanda okuma algılama ve deneyimleme fırsatı verilen bu değişimlerden ev imgesi romanda; bir yuva karakterini simgeler. İçinde canlılığın, kalabalığın ve tüm ailenin barındığı yerler ev iken, diğer yerler soğuk ve donuk, cansız gecekondular olarak adlandırılmaktadır. Ev olması için temizlik kokusu, sıcak yemek, yerin taş olması, tüm ailenin bir arada olması, üç odası olması gibi özellikleri içermesi gerekmektedir.

Gecekondular imgesi romanda; yapı malzemeleri, ışık durumu, kişi sayısı, eğitim durumu, nesneleri ile yoksul ve eğitimsiz, kentten soyutlanmış hayatları temsil ederken, apartman imgesi zenginliği, yeniliği, temizliği, eğitimi, bakımlı çevreyi temsil etmektedir. Romanda bu özellikler kişiden kişiye değişmektedir. Bu değişimde ekonomik, sosyal ve toplumsal etkilerin izleri görülmektedir.

Kentsel hafıza ve nostalji imgeleri romanda yaşanan değişimle dönüşen çevre ve insan ilişkileri üzerinden okunmuştur. Şehrin değişimine ayak uyduranlar göç etmelerinin mutluluğunu, şehir yabancılaşanlar ise özlemi duyarlar. Kentsel hafızada, eskinin yerine yenileri yapılmış, ilk gelinen İstanbul değişmiş, gecekondular mahalleleri şehir sayılmış ve katlar yükselmiştir.

Apartmentların kat sayıları yükselmiş ancak sokakla bağlantıları kopmuştu. Çok sayıda insan gelmiş ama tanışıklık azalmıştır. Sokak satıcıları seslerini apartmanlarda oturanlara duyuramadığı için uzak mahallelere gider olmuş, taş sokaklar asfaltla kaplanmış, bahçeli evler beton yığına dönmüştür. Gençler, modernleşme ve prestij diyerek yüksek katlara ilgi duyarken; yaşlılar ise ağaçsız, sevimsiz beton diyerek köylerini istemiştir. Roman bu zıtlıklarla oluşturulmuş, karakterlere göre okuma algılama ve deneyimleme fırsatı vermiştir.

Sonuç olarak hermenötik metin okuma yöntemiyle yazar Orhan Pamuk'un "Kafamda Bir Tuhafılık" romanı ile kent-mekan, algılama-deneyim, değişim-dönüşüm kavramları ele alınarak geçmiş-bugün-gelecek açısından sorgulama yapmamız sağlamıştır. Diğer taraftan mimarlığa ait kavramları metinde

deneyimlemeyi ve anlamlandırmayı amaç edinen bu çalışma, felsefeye ait hermenötik okumanın edebi eser üzerinden mimariyi okumanın uygulanabilirliğini irdelemiş ve yöntemin kullanılabilirliğini göstermeye çalışmıştır.

References

- Botton, A. (2007). *Mutluluğun Mimarisi*. Sel Yayıncılık, İstanbul, 79.
- Çağan, K. (2007). *Hermeneutik Açından Tarih ve Sosyoloji*. Tarih Sosyolojisi, Haz. Ramazan Yelken, Vadi Yayınları, Ankara, 219.
- Dilthey, W. (2012). *Hermeneutik ve Tin Bilimleri*. Çeviren D. Özlem, Notos Kitap Yayınevi, İstanbul, 113.
- Gadamer, H. G. (2002). *Hermeneutik Problemin Evrenselliği*. Hermeneutik ve Hümaniter Disipliner, (çev.) Hüsamettin Arslan, Paradigma Yayınları, İstanbul, 61-72.
- Gadamer, H.G. (1995). *Hermeneutik, Hermeneutik (Yorumbilgisi) Üzerine Yazılar*. (ed.-çev.) D. Özlem, Ark Yayınevi, Ankara, 9-28.
- Gökmen, G. P. (2011). *Türkiye'de Apartmanlaşma Süreci ve Konut Kültürü*. Güney Mimarlık, 5, 12-17.
- Heidegger, M. (2011). *Varlık ve Zaman*. 2. Basım, Agora Kitaplığı, İstanbul, 108-119.
- Japp, U. (1995). *Hermeneutik, Filoloji ve Edebiyat*. Hermeneutik (Yorumbilgisi) Üzerine Yazılar, (ed.-çev.) D. Özlem, Ark Yayınevi, Ankara, 205-277.
- McCann, W. H. (1941). *Nostalgia: A Review of the Literature*. Psychological Bulletin, 165-182
- Özlem, D., (2003), *Hermeneutik Üzerine Yazılar*. İnkılap Kitabevi, İstanbul, 14.
- Pallasmaa, J. (1995). *Indentity, Intimacy and Domicile, The Home: Words, Interpretations, Meanings, and Environments*. ed: David N. Benjamin, 131-139.
- Palmer, R. E. (2002). *Hermenötik*. (çev.) İbrahim Görener, Anka Yayınları, İstanbul, 268,263.
- Palmer, R. E. (2003). *Hermenötik, Schleiermacher, Dilthey ve Gadamer'de Yorum Teorisi*. (çev.) İbrahim Görener, Anka Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 39-62, 79-102, 121-134, 161, 172-175.
- Pamuk, O. (2014). *Kafamda Bir Tuhafılık*. Yapı Kredi Yayınları, Ankara.
- Rybczynski, W. (1986). *Home: A Short History of an Idea*. Viking Press, NY.
- Schleiermacher, F.D.E. (1998). *Hermeneutics and Criticism: and other writings*. Ed., Andrew Bowie, Cambridge: Anglia Polytechnic University.
- Sönmez, F. U. (2007). *Mekanın Yazınsallığı ve Bir Taşkıyla Deneyimi*. Arredamento Dergisi, 200, 53.
- Tunalı, İ. (2008). *Estetik*. Remzi Kitabevi, İstanbul, 114.